

2. Кооперативи є унікальною формою бізнесу, що базується на солідарності та етичних засадах. Цю унікальність формують специфічні принципи діяльності кооперативів. Цифрові технологічні зміни мають значний вплив на функціонування та економічний розвиток сільськогосподарських підприємств. Впровадження в практичну діяльність аграрних товаровиробників сучасних цифрових технологій виступає основною рушійною силою прогресу в аграрній сфері. Нова модель економічного зростання сільськогосподарських підприємств, яка ґрунтується на інформаційно-цифровому типі розвитку, передбачає зміну загальної парадигми управління виробничими процесами.

3. Підтримка селянських господарств шляхом їх кооперації з боку держави сприятиме створенню якісно нових відносин між дрібними сільськогосподарськими товаровиробниками, об'єднанню їх зусиль для вирішення економічних проблем; допоможе відновити виробництво тих видів сільськогосподарської продукції, які виявилися витиснутими великими товаровиробниками; поліпшить їх соціально-економічний стан та сприятиме сталому розвитку сільських територій і відродженню селянства.

4. ІТ-кооперативи (інформаційно-технологічні) надають широкий спектр послуг і є новою, але поки що недостатньо поширеною і маловідомою формою. Необхідно розробити оптимальні механізми, які сприятимуть вирішенню реальних проблем представників ІТ-сфери, передусім, фрілансерів і невеликих ІТ-компаній.

4.5. Сучасні орієнтири інноваційного розвитку та аутсорсингу на страховому ринку України

© Павленко О. П.

канд. екон. наук, доц.,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

В умовах жорсткого ринкового середовища неодноразово виникала проблема розвитку страхового ринку. Тривалий період страхова галузь в Україні відчувала доволі різкі перетворення і у зв'язку з цим неодноразово виникала необхідність державного втручання за допомогою прямих та ринкових методів регулювання цієї сфери економіки. Запровадження українським урядом нових законодавчих норм щодо регулювання страхової діяльності в Україні відбувалось поступово протягом останніх років. Серед багатьох дослідників наукових публікацій економічного напрямку, в яких висвітлено проблеми застосування новітніх страхових методів та аутсорсингу, слід відокремити таких авторів, як Данилюк Т. І., Зорій О. М., Коваленко Т. В., Косінова К. С., Мохнюк А. М., Степанюк Л., Смолин О., Сич О. А., Свістунов О., Снісарчук І., Тонюк М. О., Тищенко О. М., Хаустова В. Є. [1; 2; 6; 7; 8; 13; 14; 15]. Однак зазначене коло питань в сфері інноваційного розвитку страхових компаній залишається невирішеним і потребує подальшого теоретичного та практичного дослідження.

Наукові та суспільні дослідники розробили низку інноваційних організаційних форм функціонування аутсорсингу на ринку страхування [4, с. 25]. Аквізиційна та андеррайтингова робота страхових компаній неможлива без впровадження системи внутрішнього контролю, контролю за дотриманням норм щодо розмірів активів, страхових резервів, капіталу страховиків, комплаєнс-контролю, застосуванню внутрішнього аудиту відповідно до Міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту, проведення правильності актуарних розрахунків, а також згідно з чинними нормами страхового законодавства втілення у страхову практику аутсорсингу [2, с. 112]. Тому страховиком можливе передавання на аутсорсинг наступні повноваження:

- актуарна функція і виконання окремого завдання або процесу таких функцій;
- окремі процеси чи завдання функції за ризик-менеджментом та комплаєнс (контроль за дотриманням норм);
- інші функції, чи окремі процеси і завдання в межах функцій, які не забороняються на законодавчому рівні.

Рейтинг страхових компаній за розміром гарантійного фонду, 2021 р.

№ з/п	Страховик	Гарантійний фонд, тис. грн.
1	ARX	892797
2	PZU УКРАЇНА	800468
3	УНІКА	725253
4	ТАС СГ	491841
5	ІНГО	388364
6	ВУСО	381593
7	УСГ	273981
8	ОМЕГА	271839
9	АЛЬФА СТРАХУВАННЯ	249068
10	ПРОВІДНА	246342

Джерело: [8]

Також Законом України «Про страхування» передбачено заборону про передавання на аутсорсинг функцій, пов'язаних з внутрішнім аудитом, але може передавати окремі завдання чи процеси такої функції. Не дивлячись на структурні зміни в законодавстві щодо регулювання підтримки окремих галузей виробництва, з боку держави практично не відбувається масштабних перетворень, а лише посилення контрольованих дій та жорсткої законодавчої регламентації [3; 7]. Страховий ринок України за 12 місяців 2021 р. показав ріст на 8,2 % з 45,2 млрд грн до 48,9 млрд. грн., у т.ч. на страхування життя припало 5,9 млрд грн, на ризиковане страхування 43 млрд грн. Страху виплати в ризикованих видах страхування за 12 місяців зросли до 16,2 млрд грн. Рівень виплат 38 %. На страховому ринку України за станом на 31 травня 2022 р. працювало 142 страховика, у т.ч. 129 ризиковані компанії й 13 зі страхування життя. За 2021 р. було виключено з Реєстру 55 страховиків. Авторські дослідження показали, що в динаміку рівня валових страхових виплат переважає. На учасників проекту Insurance TOP доводиться майже 90 % ринку ризикованого страхування.

Таблиця 2

ТОП-10 найбільших ризикових страховиків за чистими преміями 6 М, 2021 – 2022 рр.

№ з/п	Страховик	Чисті премії 6 М 2022 р., тис. грн.	Чисті премії 6 М 2021 р., тис. грн.	Темпи приросту, %
1	ARX	1131630	1498966	132,46
2	УНІКА	1058419	1215158	114,81
3	ТАС СГ	99530	1066100	1071,13
4	УСГ	764681	640611	83,77
5	ВУСО	607700	662453	109,01
6	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	603622	942308	156,11
7	АЛЬФА СТРАХУВАННЯ	5007179	671474	13,41
8	ПРОВІДНА	501455	642633	128,15
9	ОРАНТА	479383	503555	105,04
10	PZU УКРАЇНА	466660	469986	100,71

Джерело: [8]

Проведений аналіз андеррайтингового року свідчить про зростання рівня виплат страхових компаній станом на 31.12.2021 р. Впродовж 2021 р. простежується невелике зниження обсягів резервів добровільного страхування. При цьому у відношенні резервів до чистих виплат відбулись значні зменшення за останній квартал, що пояснюється зростанням страхових виплат. В цьому ж періоді спостерігається незначні зміни коефіцієнтів резервування обов'язкового страхування [5, с. 198].

За період IV кварталу 2021 р. відбулись негативні зміни та простежується динаміка зменшення таких показників, як вартість активів, валових премій і виплат ризикового страхування, що пояснюється переважно неподанням фінансового річного звіту деякими установами та виключенням їх з держреєстру фінансових установ і організації.

Таблиця 3

ТОП-10 найбільших ризикових страховиків з виплат та валових премій, 2021 – 2022 рр.

№ з/п	Страховик	Виплати 2021 р., тис. грн.	Страховик	Валові премії, 6М 2022 р., тис. грн.	Темпи приросту, %
1	УСГ	2791624	УСГ	132246	23,26
2	УНІКА	1329251	УНІКА	1251041	-16,18
3	ARX	1341418	ARX	1192788	-24,69
4	ТАС СГ	1142848	ТАС СГ	1053439	-8,61
5	ІНГО	928249	ВУСО	700185	-8,44
6	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	898374	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	656782	-34,97
7	PZU УКРАЇНА	687113	PZU УКРАЇНА	558133	-27,49
8	ПРОВІДНА	613961	КНЯЖА	517946	4,4
9	ВУСО	607057	АЛЬФА СТРАХУВАННЯ	509015	-24,72
10	ОРАНТА	442930	ПРОВІДНА	504907	-21,84

Джерело: [8]

Як свідчать проаналізовані дані табл. 3, найбільш ризиковими страховиками в 2021 – 2022 рр. за виплатами та валовими преміями являються УСГ, УНІКА, ARX, ТАС СГ, причому в УСГ відбувся приріст валових премій в 2022 р. на 23,26 % [8]. Частка премій, які передані на перестраховування, збільшилася за квартал і становила 19 %, з яких 56 % належить перестраховальникам-нерезидентам. Рівень виплат з перестраховування зменшився до рівня першого кварталу в 43 %.

Таблиця 4

Рейтинг страхових компаній за рівнем страхових виплат, 2021 р.

№ з/п	Страховик	Рівень виплат на 31.12.2021 р., %	Рівень виплат на 31.12.2020 р., %
1	УСГ	118,94	47,77
2	АСКО-ДОНБАС ПІВНІЧНИЙ	60,28	57,36
3	КРАЇНА	55,18	49,27
4	ГРАВЕ УКРАЇНА	53,84	57,38
5	ПРОВІДНА	52,92	57,19
6	ОБЕРІГ	48,19	23,33
7	ТАС СГ	46,66	43,79
8	ІНГО	46,41	46,69
9	ALLIANZ УКРАЇНА	44,78	46,87
10	NGS	44,64	46,44

Джерело: [8]

Проведені дослідження за показниками табл. 4 свідчать про позитивну динаміку рівня страхових виплат в 2021 р., порівняно з 2020 р. Так, в страховій компанії УСГ відбувалась тенденція до зростання проаналізованих показників і темпи приросту на 18,94 % протягом дослідженого періоду.

Таблиця 5

ТОП-5 страховиків життя за преміями та виплатами 6М, 2022 р.

№ з/п	Страховик	Валові премії, тис. грн.	Теми росту, %	Виплати, тис. грн.	Викупна сума, тис. грн.
1	МЕТЛАЙФ	941968	-1,3	142929	504001
2	ТАС	247555	-31,23	79693	25162
3	УНІКА ЖИТТЯ	220124	-12,91	16142	12315
4	PZU УКРАЇНА	205581	-31,22	20708	8514
5	ARX LIFE	136954	-13,92	24095	28

Джерело: [8]

Разом з тим інші страховими мають тенденцію до зниження рівня виплат.

У сфері страхування сільськогосподарських ризиків також відбулися позитивні зміни, так протягом звітного андеррайтингового року їх страховий захист був більш ефективним [9, с. 69].

Залежно від типу функцій, які передаються на зовнішнє виконання, аутсорсинг можна поділити на аутсорсинг бізнес-процесів (ведення бухгалтерського обліку, логістика, маркетинг, реклама тощо); виробничо-технологічний (збирання комплектуючих, виробництво акумуляторів, технічне післяпродажне обслуговування та ін.); IT-аутсорсинг (розробка програмного забезпечення, впровадження інформаційних баз даних, обслуговування Web-серверів тощо) [5, с. 201].

Про зростаюче значення аутсорсингу в процесі управління сучасним страховим бізнесом свідчить той факт, що частка іноземних компаній, що передають які-небудь операції своєї діяльності стороннім організаціям, за останнє десятиліття зросла більш ніж у півтора рази. Так, обсяг аутсорсингових відносин у світовій економіці на сьогоднішній день перевищує 100 млрд. дол. США. Із цього обсягу більше 55 % припадає на частку Американського континенту, 45 % – на частку Європи й тільки 3 % – на частку Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Фінансовий сектор аутсорсингу охоплює 33 % всіх контрактів і становить 26 % їхньої загальної вартості, виробничий сектор – 17 % і 15 % відповідно, телекомунікації – 13 % і 12 %, ділові послуги – 9 % і 12 % та інші послуги – 9 % і 5 %. За даними дослідження Industry Week Census on Manufacturing, 54,9 % американських компаній використовують аутсорсинг у виробництві й 43,8 % в обслуговуванні устаткування [11, с. 130].

Відповідно до класифікації Інституту аутсорсингу (США) розрізняють наступні його види: IT-аутсорсинг і аутсорсинг бізнес-процесів. IT-аутсорсинг – це передача підприємством частини функцій з управління й підтримки власних інформаційних ресурсів зовнішній спеціалізованій організації [13; 14].

Глобальні страхові компанії цього року впроваджують інноваційні підходи щодо здійснення інвестицій в умовах ринкових перетворень та мінливого стану економіку країни, які безпосередньо впливають на управління ліквідністю, інтеграцію технологій, і як наслідок це сприятиме підвищенню стійкості структури страхового портфеля. Щорічний глобальний страховий звіт «Blackrock» містить результати опитування 370 страхових інвесторів на 26 ринках, які здійснюють управління активами вартістю біля 28 трлн. дол. США. Така великий процент страховиків, які приймали участь в опитуванні, плануватиме прискорення перегляду портфелю з метою збалансування ризику і ліквідності. За оперативними даними звіту відомо, що «79 % планують переглянути свій довгостроковий стратегічний розподіл активів (SAA), а майже половина (48 %) цього року переглянуть порогу значення схильності до ризику. Окрім цього 60 % страховиків повідомили про інфляцію як про головне занепокоєння на ринку, а нестабільність цін на активи (59 %) і ліквідність (58 %) відстають від них. Для подальшої диверсифікованості своїх портфелів 87 % страховиків планують побільшати асигнування на приватні інвестиції протягом наступних двох років, які, по оцінках аналітиків, буде представляти середнє збільшення на 3 % порівняно з них поточними асигнуваннями. Страховики також планують збільшити відрахування на ліквідні активи: 37 % респондентів мають намір виділити наявні кошти й 31 % – фіксовані доходи» [6, с. 31].

Поточна ситуація на інвестиційному плацдармі виступає результатом серйозних зворушень за досліджені 2 роки, і таким чином можна очікувати в цій сфері, що рівень невизначеності буде зростати. Страхові компанії повинні розуміти, що масштабні перетворення, інновації і інвестиційні підходи є вкрай необхідними і критично важливими для навігації в складних умовах, які в майбутньому принесуть прибутки. Страховиками проявляється зацікавленість до ризикованих активів, але по мірі зростання попиту на них відбувається перехід від довготривалого строку стабільного зросту й інфляції до нового режиму підвищеної макроекономічної й ринкової волатильності, їх мета стає більш динамічною, ніж пошуки прибутків або загальна диверсифікація. На підставі портфеля страхові організації на сьогоднішній день можуть переоцінити роль, яку повинні відігравати кожний вид активів для підвищення стійкості. Страховики намагаються включати більш популярні екологічні, соціальні питання, керування (ESG) і кліматичні міркування в

інвестиційні процеси. Понад дві третини респондентів повідомили, що, «швидше за все, або дуже імовірно, уведуть ESG у своїх портфелях протягом наступних 24 місяців. Крім того, 85 % повідомили, що, швидше за все, візьмуть на себе зобов'язання щодо конкретних кліматичних цілей для свого портфелю. 62 % опитаних страховиків вважають прийняття рішень, зв'язаних зі стійкістю, основною тенденцією, яка формує їхню область у найближчі роки» [12, с. 374].

«Blackrock» відмітив, що «правильні технології й інструменти будуть критично важливими для страховиків для забезпечення погодженості в аналітику постійного розвитку, із застосуваннями, включаючи нормативне розкриття інформації й звітність, аж до оцінки розподілу інвестицій. Інвестиції в технології для керування ризиками також були пріоритетними для страховиків, які, біля із впровадженням нових підходів до інвестування, таких як Etf- Облігації, є частиною постійних інновацій в управлінні ризиками» [10]. Якщо проаналізувати динаміку андеррайтингової інформації, то стало відомо, що «65 % страховиків повідомили про цифрову трансформацію й технологіях як про саму важливу тенденцію в страховій області протягом наступних 12 – 24 місяців, порівняно з 44 % в 2021 р. Майже всі (98 %) повідомили про використання штучного інтелекту, прогнозної аналітики, блокчейн або комбінації цих технологій, причому прогнозна аналітика використовується як в управлінні страховим бізнесом (65 %), так і для інвестиційних операцій (72 %). Що стосується майбутніх інвестицій у технології, переважну більшість опитаних страховиків планує надавати пріоритет інвестиціям для управління активами й пасивами (68 %), а також дотримання нормативних вимог (54 %) і ринкових даних (53 %)» [15, с. 143].

Стосовно впровадження новітнього інвестиційного та інноваційного підходу, страхові компанії повідомляють про плани щодо збільшення використати ETF з фіксованими доходами у власних портфелях, насамперед задля того, щоб поліпшити ліквідність (54 %) та прибутковість (48 %). Як свідчать проведені дослідження на страховому ринку, 8 з 10 самих більших страховиків в США використовують боргові ETF, 5 з яких почали їх використовувати в умовах нестабільності ринку на початку весни 2020 р. В цьому році Blackrock визначено 17 страховиків в Європейських країнах, на Близькому Сході та в Африці, які вперше використовують ETF. Якщо врахувати, що ETF з фіксованими доходами найчастіше розглядають як ефективний механізм отримання високих доходів, це є відносно недорогим засобом одержання ними прибутку.

Таким чином, «Blackrock» нещодавно продемонстрував прогноз, щодо активів глобальних облігацій ETF, які під управлінням можуть досягти 5 трлн. дол. США до 2030 р., а страховики-інвестори є основними новаторами такого інноваційно-інвестиційного підходу.

4.6. Інноваційний розвиток підприємств: сучасні реалії та потреби фінансування

© Ткачук Н. М.

*канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту,
фінансів, банківської справи та страхування,*

*Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова,
м. Хмельницький, Україна*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1947-7565>

Загальновизнаним сьогодні шляхом підвищення конкурентоспроможності не тільки розвинених країн, а й перехідних економік є розбудова економіки, що базується на знаннях та інноваціях. Україна має всі необхідні передумови для розбудови економіки знань, і кожна зі складових такої економіки у нас розвинута більшою чи меншою мірою, має серйозний потенціал для розвитку, проте, на сьогодні він використовується безсистемно, немає налаштування на створення нових конкурентних переваг на ринках, а тому й не відбувається його трансформування у високу якість зростання.